

IZABELLA KALUTA

MAN ZOU

ILUSTROWAŁ
DANIEŁ AMERDZEWSKI

DWIE SIOSTRY

CHINY DLA DOCIEKLIWYCH

Izabella Kaluta

ilustrował
Jacek Ambrożewski

Wydawnictwo Dwie Siostry
Warszawa 2018

FABRYKA WSZYSTKIEGO

Lubicie makaron?

Lody?

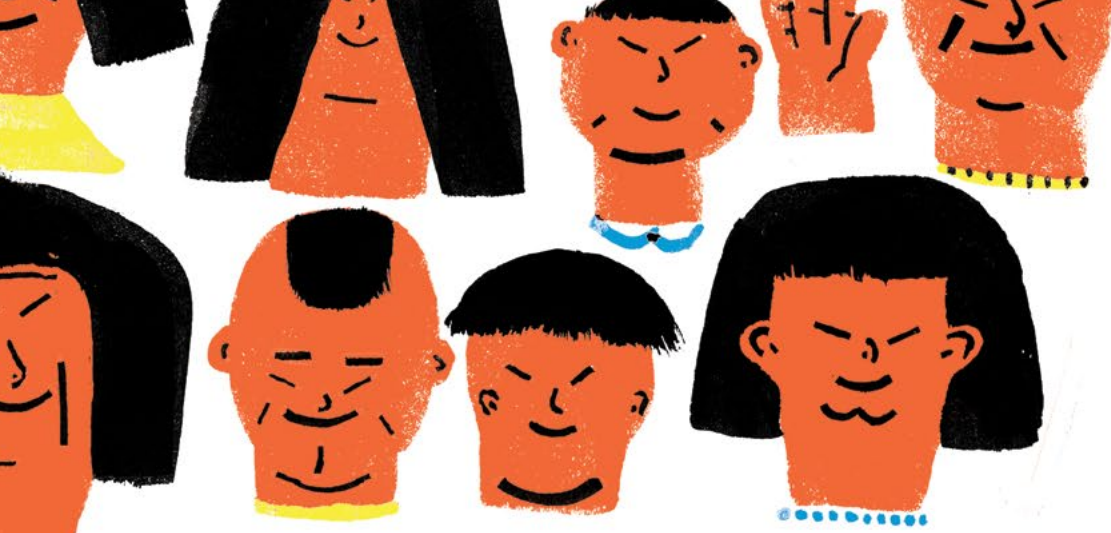
Latawce?

Sztuczne ognie?

Lubicie!

A czy wiecie, że wszystko to wymyślili Chińczycy?

Chiny to największy kraj Azji, a Chińczycy to **najliczniejszy naród świata**. Liczba obywateli Chińskiej Republiki Ludowej szybko zbliża się do półtora miliarda. Na ziemi żyje obecnie nieco ponad siedem miliardów ludzi – to znaczy, że mniej więcej co piąty człowiek mieszka w Chinach.

Chińczycy wiele rzeczy robią trochę inaczej niż my i czasem trzeba się chwilę zastanowić, żeby zrozumieć, jaki to ma sens. Na przykład? Nie używają alfabetu, tylko znaków, bardzo tajemniczych na pierwszy rzut oka. Nie jedzą widelcem i nożem, a pałeczkami (zob. s. 76). Gdy budują ogromne wieżowce, zostawiają czasem pośrodku otwór na tyle duży, by mógł przez niego przelecieć **smok** (zob. s. 48) – gdyby chciał, oczywiście. Na śniadanie chętnie jadają zupę. Witają się ukłonem, bezustannie wręczają sobie prezenty i wyświadczają przysługi. I najbardziej ze wszystkiego boją się **utrąty twarzy**. Dziwne? Inne!

Chińczycy są bardzo pomysłowi. Wynaleźli wiele rzeczy, o których pochodzeniu często nie pamiętamy, bo dotarły do nas przed wiekami. Tak jak papier, zegar, kompas, proch strzelniczy i zapalki. A także makaron i lody, które kojarzą się raczej z Włochami – ale do Włoch zostały przywiezione z... Chin.

O współczesnych Chinach mówi się, że to największa fabryka świata. W dodatku wyprodukować można w niej... wszystko! Przyjrzyjcie się przedmiotom, które was otaczają, zerknijcie na metki, naklejki i opakowania. Na wielu z nich znajdziecie napis **MADE IN CHINA**. Zrobione w Chinach mogą być wasze tiszerty, swetry, kurtki i buty, talerze i filiżanki, długopisy, zabawki, komórki, komputery i tablety... Wyobrażacie sobie, ile trzeba pracy, żeby to wszystko powstało?

MADE IN CHINA

Właśnie takie pytanie zadał sobie kilka lat temu pewien znany chiński artysta, Ai Weiwei. Próbując na nie odpowiedzieć, wypełnił wielką halę w najśłynniejszym londyńskim muzeum sztuki współczesnej, Tate Modern, stoma milionami porcelanowych nasion słonecznika. Ułożono je starannie w bardzo gruby szary dywan. Był ogromny. Przypominał chodniki przed chińskimi restauracjami, gdzie głodni ludzie łuskają słonecznik, czekając, aż zwolni się dla nich miejsce. Ziarenka wytwarzano przez dwa i pół roku w warsztatach setek rzemieślników z miasta Jingdezhen (czyt. dzingdedžen), które w dawnych czasach słynęło z produkcji **porcelany** (zob. s. 158). Pomyślcie, sto milionów ręcznie robionych, precyzyjnie pomalowanych maleńkich ziarenek...

8

Macie ochotę na wyprawę do kraju, w którym powstały?

Do portfeli wkładamy chińskie pieniądze – **yuany** (czyt. juany), potocznie nazywane **kuai** (czyt. khłaj) – i pędzimy na lotnisko! Ale chwileczkę, po co się tak spieszyć? Chińczycy często mówią na pożegnanie: **Man zou!** (czyt. man dzoł), „Idź powoli”. Idź powoli, tak jest zdrowiej i mądrzej. Idź powoli, zauważysz i zrozumiesz więcej. Chiny nie uciekną. Od tysięcy lat są w tym samym miejscu.

9

MADE IN CHINA

CHINA

MADE IN CHINA

IN CHINA

stolica: **Pekin**
powierzchnia: **9 597 000 km²**
liczba ludności: **1,38 miliarda**
język urzędowy: **chiński**

KAZACHSTAN

ROSYJA

MONGOLIA

INDIA

BRUMI

2.

15.

4.

12.

14.

27.

24.

25.

26.

18.

17.

9.

8.

6.

22.

13.

5.

3.

21.

19.

11.

10.

1. **Harbin** – co roku odbywa się tu międzynarodowy festiwal rzeźb lodowych. Miasto powstało w czasie budowy Kolei Wschodniochińskiej pod koniec XIX wieku. Budowało ją wielu Polaków, którzy osiedlili się potem w Harbinie. Dziś już ich nie ma, ale kiedyś mieli tu nawet własne szkoły i kościoły.
2. **Pekin** – stolica Chin. Zakazane Miasto, plac Tiananmen, Letni Pałac, Świątynia Nieba, Wieża Bębna i Wieża Dzwonu, hutongi (zob. s. 124, 130 i 138) – to wszystko tu!
3. **Wielki Mur** – symbol chińskiej cywilizacji. Miał chronić Chiny przed atakami wrogów. Najlepiej zachowana część muru, wzniesiona w czasach dynastii Ming, ma 8 850 kilometrów długości (zob. s. 170).
4. **Qufu** (czyt. ciufu) – tu znajduje się dom i grobowiec najważniejszego chińskiego myśliciela i nauczyciela – Konfucjusza. Jego nauki zalecały równowagę i szacunek dla tradycji. W ciągu wieków nabierały coraz większego znaczenia i zyskały wielu wyznawców.
5. **Pingyao** (czyt. phingjao) – miasteczko, które wygląda, jakby czas zatrzymał się w nim kilkaset lat temu. Można tu zobaczyć, jak wyglądały dawne Chiny, i poczuć ich klimat.
6. **Xi'an** (czyt. si-an) – to tu zaczynał się Jedwabny Szlak (zob. s. 193), czyli łączący Chiny z Europą szlak handlowy. W pobliżu Xi'an znajduje się grobowiec Pierwszego Cesarza, Qin Shi Huangdi (czyt. échin szy hłangdi), strzeżony przez armię terakotową (zob. s. 166).
7. **Gobi** – druga pod względem wielkości pustynia świata.
8. **Czengdu** (czyt. czchengdu) – stolica Syczuanu, prowincji słynącej z pikantnego jedzenia, syczuańskiego pieprzu, rezerwatów pandy wielkiej (zob. s. 118) i lasów bambusowych.

9. **Budda z Leshan** (czyt. leszan) – wykuty w skale gigantyczny posąg Buddy; ma aż 71 metrów wysokości! Człowiek sięga ledwie palców jego stóp.
10. **Himalaje** – najwyższe góry świata. Ich najwyższy szczyt, Mount Everest, według chińskich obliczeń wznosi się na wysokość 8844 m n.p.m., a według amerykańskich – aż na 8850 m n.p.m. Różnica wynika z tego, że Chińczycy zastosowali inną metodę pomiaru niż Amerykanie. W Chinach używa się nazwy Zhumulangma.
11. **Potala** – tybetański pałac w Lhasie; dawna rezydencja dalajlamów, czyli tybetańskich władców, i cel pielgrzymek buddystów.
12. **Szanghaj** – największe miasto Chin (zob. s. 160). Wspaniałe ogrody i buddyjskie świątynie otoczone drapaczami chmur. Wybudowana niedawno w biznesowej dzielnicy Pudong 632-metrowa Shanghai Tower to najwyższy budynek w Chinach i drugi pod względem wysokości na świecie.
13. **Wielki Kanał** sieć kanałów, którymi transportowano towary z południa na północ Chin. Najdłuższa na świecie wodna trasa transportowa.
14. **Suzhou** (czyt. sudżo) – miasto kanałów, mostów, wspaniałych ogrodów i jedwabiu (zob. 193); chińska Wenecja.
15. **Weifang** (czyt. łejfang) – podobno to stąd pochodzą latawce (zob. s. 188).
16. **Nankin** – dawna stolica Państwa Środka, i to parę razy, bo Chińczycy kilkakrotnie przenosili stolicę swojego państwa (zob. s. 124).

17.

Guilin (czyt. głejlin) – miasto otoczone tarasami ryżowymi i górami o dziwnych kształtach, które wyglądają, jakby rozplywały się we mgle. Chińczycy tak lubią ten bajkowy krajobraz, że umieścili go na banknotach 20-yuanowych.

18.

Yangshuo (czyt. jangszło) – turystyczne miasteczko w prowincji Guilin. Można tu pojeździć na rowerach wśród pól ryżowych, popływać tratwą po rzece Li i zobaczyć, jak z pomocą kormoranów łowiono kiedyś ryby.

19.

Jangcy – najdłuższa rzeka Chin; liczy około 6300 kilometrów i przepływa przez prawie cały kraj.

20.

Zapora Trzech Przełomów na rzece Jangcy – największa tama na świecie.

21.

Huang He, Żółta Rzeka – druga co do długości rzeka Chin. Uważa się, że to nad jej brzegami narodziła się chińska cywilizacja.

22.

Szaolin – buddyjski klasztor w lasach górzystej prowincji Henan. Zdarzało się, że napadali na niego bandyci, więc tamtejsi mnisi zaczęli trenować kung-fu (zob. s. 185) i z czasem stworzyli własną szkołę sztuk walki.

23.

Kamienny Las – skupisko bardzo wysokich skał wapiennych o kształtach przywodzących na myśl zwierzęta i drzewa.

24.

Kanton – to wielkie miasto w delcie Rzeki Perłowej przez długi czas było jedynym chińskim portem, w którym dozwolony był handel międzynarodowy. Podobno właśnie dlatego kuchnia chińska jest na świecie utożsamiana z daniami z Kantonu.

25.

Hongkong – jedno z najgęściej zaludnionych miejsc na świecie. Dawniej Hongkong należał do Wielkiej Brytanii – przypominają o tym piętrowe autobusy, ruch lewostronny i nazwa Wzgórza Wiktorii, z którego roztacza się zapierający dech w piersiach widok.

26.

Hajnan – tropikalna wyspa na południu Chin. Lazurowa woda, słońce, palmy, plaże, słowem – chińskie Hawaje. Chińczycy chętnie przyjeżdżają tu na wakacje.

27.

Hangzhou (czyt. hangdżo) – miasto położone nad Jeziorem Zachodnim, które jest tak piękne, że Chińczycy mawiają: „W niebie jest raj, na ziemi – Suzhou i Hangzhou”. Stąd pochodzi jedna z najlepszych chińskich herbat – Longjing (czyt. lungdżing), czyli Smocza Studnia (zob. s. 92).

TROCHE RÓŻNYCH DANYCH, TAKŻE GEOGRAFI

中国邮政

CHINA
POST

16

Chociaż z Warszawy do Pekinu (zob. s. 124) można już dostać się bezpośrednim lotem, o Chinach wciąż niewiele wiemy. To tak daleko! Wyobrażamy sobie, że Chińczycy noszą śmieszne słomiane kapelusze, jeżdżą ryż (pałeczkami, oczywiście), jeżdżą dużo na rowerach (zob. s. 198), ćwiczą tai chi (czyt. taj czi, zob. s. 180) w parkach i są do siebie bardzo podobni. Ale ci, którzy mieli szansę odwiedzić ich kraj, często mówią: „Tam jest zupełnie inaczej, niż myślałem!”.

北京市
PEKIN

17

Popatrzcie na mapę. Chiny są ogromne. Sąsiadują z aż 14 państwami i zajmują powierzchnię wielkości całej Europy. Są tu i tropikalne wyspy z palmami przy piaszczystych plażach, i pustynie, i okolice, gdzie zimą temperatura spada nawet do -40 stopni, a największą z miejscowych atrakcji jest festiwal rzeźb z lodu.

Poszczególne regiony kraju są zupełnie odmienne pod względem przyrody i kultury, a mieszkańcy Kantonu i Pekinu różnią się między sobą tak jak Polacy i Portugalczycy. Nie tylko mówią innymi językami, ale też inaczej wyglądają, inaczej się ubierają i inne potrawy uważają za smakołyki.

SPIS TREŚCI

Fabryka wszystkiego	5
Trochę różnych danych, także geografii	16
Absolutna chińszczyzna	22
Pangu i Żółty Cesarz	28
Szczury, konie i koguty	34
Szczęście, chodź!	40
Long, czyli smok	48
Smocze łodzie i pieniądze duchów	54
Księżycowe ciasteczka i dziesięć słońc	61
Odrętwiająca fasolka, czyli uczta z woka	66
Włochate tofu	72
Pałeczki	76
Tajemnice chińskiego kucharza	80
Żelazna Bogini czy Wiosenny Ślimak?	92
Yin i yang	98
Masaż stóp, igły i zioła	102
Więzy krwi, klan, rodzina	108
Makaron na urodziny	114
Czarno-biała słodycz	118
Pekin, pekińczycy, pekińczyki	124
Zakazane Miasto	130
Mandaryni i mandarynki	134

Hutongi	138
Cztery wielkie wynalazki	142
Kompas	144
Proch	146
Papier	148
Druk	150
Oraz kilka innych	154
Pieniądze	154
Chińskie liczydło	156
Porcelana	158
Szanghaj, czyli nad morzem	160
Wojsko z gliny	166
Wielki Mur	170
Człowieku, nie irytuj się	176
Poranna gimnastyka i wieczorne tańce	180
Kung-fu czy wushu?	185
Ważki i smoki, czyli chińskie latawce	188
Jedwabny Szlak	193
Pociągi, riksze i rowery	198
Bardzo krótki słowniczek chińsko-polski	204
Jadłeś już?	209

© Copyright for the text by Wydawnictwo Dwie Siostry, 2018

© Copyright for the illustrations by Jacek Ambrożewski, 2018

© Copyright for the Polish edition by Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2018

ISBN 978-83-65341-45-7

wydanie I

www.wydawnictwodwiesiostry.pl

konsultacja merytoryczna: Katarzyna Sarek

redakcja: zespół

korekta: Małgorzata Kuśnierz

skład: Jacek Ambrożewski

przygotowanie do druku: Piotr Bałdyga

druk: OZGraf Olsztyńskie Zakłady Graficzne S.A.

Wydawnictwo Dwie Siostry sp. z o.o.

al. 3 Maja 2 m. 183

00-391 Warszawa

W serii „Świat dla Dociekliwych” ukazały się także:

**Dlaczego Chiny nazywa się Państwem Środka?
Czemu Nowy Rok to w Chinach Święto Wiosny
i dlaczego obchodzi się je zimą? Po co cesarzowi
żołnierze z gliny? I czy dawni mistrzowie sztuk
walki naprawdę przenikali przez ściany?**

Chińczycy jadają stuletnie jajka i ośnieżone wulkany,
a na urodziny zamiast tortu dostają makaron.

Wynaleźli kompas, papier, druk i... najtrudniejszą
grę planszową na świecie. Karmią duchy i palą
sztuczne pieniądze na grobach, a w wieżowcach
zostawiają pośrodku specjalny otwór, tak duży,
by smoki mogły przez niego swobodnie przelecieć.

Chcecie lepiej ich poznać? No to
w drogę! „Man zou” zabierze was
w podróż po Chinach.

Patronat:

MUZEUM AZJI
I PACYFIKU

37,90 zł
w tym 5% VAT

ISBN 978-83-65341-45-7

9 788365 341457 >

www.wydawnictwodwiesiostry.pl